

CZU: 331 + 378

PERSPECTIVA ACȚIONALĂ ÎN PREGĂTIREA SPECIALIȘTILOR DE LIMBĂ FRANCEZĂ, COMPETITIVI PE PIAȚA MUNCII

The Actional Perspective in Training Competitive Specialists of French in the Labor Market

*Angela COȘCIUG,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

***Rezumat:** În articol, abordăm problema pregătirii specialiștilor de limbi străine din perspectiva cererii pieței contemporane, care impune competențe extralinguale importante la acești specialiști.*

***Cuvinte-cheie:** perspectivă, pregătire, metodă acțională, dificultăți.*

Abstract: In this article we are studying the problem of the specialist's formation in foreign languages according to the labour market demands which ask them important extralinguistic competences.

Key-words: perspective, preparing, actional method, difficulties.

Orice act de pregătire profesională se face sau cel puțin se cere făcut în acord cu cerințele pieței muncii.

Piața muncii este o structură care reflectă imediat orice schimbare socială. Astfel, destrămarea sistemului socialist cu o economie planificată și apariția relațiilor capitaliste a dus la crearea treptată a economiei de piață, în care factorii esențiali sînt cererea, oferta și concurența. În Republica Moldova, schimbarea în cauză a afectat nespun piața muncii, atît în aspect cantitativ, cît și în cel calitativ. A scăzut numărul angajaților în diferite domenii, dar au crescut cerințele profesionale față de cei rămași să profeseze; unele profesii extrem de solicitate în epoca socialistă, adică prestigioase – profesiile de militar, medic, profesor, educator de grădiniță, bibliotecar etc. – au încetat să mai fie plătite adecvat muncii depuse de angajați și și-au pierdut treptat statutul de prestigioase. În schimb, atît specialitățile din domeniul economic, cît și cele din domeniul juridic se impun astăzi în prim plan, cu atît mai mult cu cît semnalăm chiar apariția unor profesii în domeniile menționate, netradiționale sau chiar de neconceput în epoca socialistă: „Business și administrare”, „Management și Marketing”, „Audit”, „Jurisprudență vamală” etc.

În domeniul „filologic”, acest lucru se observă doar cu referire la profesia de traducător, nu prea răspîndită în Moldova socialistă și, prin urmare, greu de căpătat într-o instituție socialistă de învățămînt din teritoriul cu pricina, dar cerută astăzi pe piața muncii din țară. E vorba de cererea specialiștilor în interpretare și traducere din și în limbi străine, în primul rînd, din engleză în română sau rusă și viceversa, mai rar din franceză în română sau rusă și viceversa sau din germană în rusă sau română și viceversa.

În ultimii doi ani, mai cu seamă în Republica Moldova, au scăzut considerabil cererile pieței muncii în profesori calificați de limbi străine, motivele acestei scăderi fiind diferite: exodul populației în alte țări, scăderea natalității în țară, comasarea instituțiilor de învățămînt preuniversitar etc. În contextul acestor fapte și al concurenței impuse de acestea, cresc cerințele profesionale față de persoanele rămase să activeze în domeniu. Acest lucru are repercusiuni și asupra instituțiilor de învățămînt care se ocupă de pregătirea profesorilor, dar și traducătorilor calificați, deoarece problema calității în pregătirea profesională devine problema-cheie a învățămîntului superior, fapt confirmat și de standardele ISO, standarde internaționale de apreciere a pregătirii profesionale într-o instituție de învățămînt.

Care este conținutul noțiunii de calitate în contextul învățămîntului superior filologic în Republica Moldova?

La ora actuală, orice pregătire profesională are drept obiectiv suprem formarea competențelor, aptitudinilor și chiar a performanțelor care să permită unui absolvent al unei instituții de învățămînt superior, mediu de specialitate sau profesional să exercite calitativ o profesie.

Pînă la începutul sec. al XXI-lea, pregătirea profesorilor de limbi străine și a traducătorilor bilingvi în Republica Moldova urmarea formarea competențelor, aptitudinilor și performanțelor [2]:

- (1) de *exprimare orală* într-o limbă străină sau în două limbi străine, în cadrul luărilor de cuvînt spontane sau pregătite;
- (2) de *exprimare scrisă*, adică de producere personală și autonomă a unui text, care se face ținînd cont de trei factori: (a) *pentru cine* se scrie textul în cauză, (b) *cu ce scop* se scrie acesta și (c) *ce* se scrie în el;
- (3) de *comprehensiune* (≠înțelegerea) *orală*, adică de distingere și interpretare a unităților segmentale și supersegmentale ale unui discurs într-o limbă străină;
- (4) de *comprehensiune scrisă*, prin care cititorul «sesizează» sensul literal al unui text, adică tonul, punctul de vedere, intenția comunicativă a scriitorului etc.

După cum o demonstrează clasificarea de mai sus, competențele, aptitudinile și performanțele identificate sînt doar de natură *comunicativă*, de parcă pregătirea unui profesor de limbi străine sau a unui traducător bilingv s-ar reduce doar la formarea unor competențe, aptitudini sau performanțe de ordin comunicativ.

În același context, P. Bange identifică un șir de măiestrii (cunoașteri) care urmează să fie cultivate la un filolog, fie el profesor sau traducător [1]:

- (1) măiestria metacognitivă, adică cunoașterea calitativă a strategiilor de comunicare: de ex., reacția verbală adecvată și într-o limbă străină la o întrebare pusă în aceeași limbă, reacția verbală (sau non-verbală chiar) adecvată la un eșec al comunicării sau la o greșeală survenită în timpul acesteia etc.;
  - (2) măiestria de a construi un mesaj într-o limbă străină la nivel gramatical, lexical, semantic, ortografic, fonologic etc.;
  - (3) măiestria de comunicare într-o limbă sau în două limbi concomitent, una dintre care e o limbă străină, adică măiestria dialogului (a schimbului de replici) într-o limbă străină sau în una străină și în cea maternă, adaptarea la o situație de comunicare, muabilă, de cele mai dese ori;
  - (4) cunoașterea culturii unei țări străine sau a două țări, dintre care una e cea natală, adică cunoștințe de ordin sociocultural sau intercultural.
- În clasificarea lui P. Bange, găsim competențe, aptitudini și performanțe de ordin:
- (1) lingval sau comparativo- sau contrastiv-lingval;
  - (2) pragmatic;
  - (3) sociolingval;
  - (4) sociocultural sau intercultural.

Clasificarea competențelor, aptitudinilor și performanțelor unui filolog, clasificare care este cel mai des invocată în didactica limbilor și culturilor a sec. al XX-lea este însă următoarea:

- (1) competențe, aptitudini și performanțe *lingvale*, adică de utilizare adecvată a unui cod lingval străin în situații de comunicare sau a unui cod lingval străin și a codului lingval matern în aceleași situații;
- (2) competențe, aptitudini și performanțe *sociolingvale* de întrebuințare și creare a diferitor tipuri de text sau discurs într-o limbă străină sau într-o limbă străină și limba maternă;
- (3) competențe, aptitudini și performanțe *socioculturale* sau *interculturale* de interpretare și întrebuințare a obiectelor culturale sau interculturale străine, legate de o situație de comunicare;
- (4) competențe, aptitudini și performanțe *referențiale* de utilizare a domeniilor referențiale străine într-o comunicare într-o limbă străină sau și a celor materne, în cazul comunicării bilingve;
- (5) competențe, aptitudini și performanțe strategice de întrebuințare a strategiilor verbale și non-verbale pentru a rămîne în contact verbal sau non-verbal cu un interlocutor străin sau non-străin, sau a gestionarea actului de vorbire, de comunicare cu el în acord cu intenția comunicativă a generatorului.

După cum o demonstrează clasificările de mai sus, competențele, aptitudinile și performanțele menționate țin, în bună parte, doar de conturul socio-comunicativ. Doar competențele, aptitudinile și performanțele strategice par a face referință la alte lucruri.

Nemulțumit de clasificările competențelor, aptitudinilor și performanțelor existente la ora actuală în didactică, cercetătorul francez C. Purin [3] susține că ele trec cu vederea competențele, aptitudinile și performanțele de bază ale unui filolog – profesor de limbi străine sau traducător. E vorba de competențele, aptitudinile și performanțele *acționale*, adică competențele, aptitudinile și performanțele care permit la direct exercitarea profesiei de profesor de limbi străine sau de traducător, căci e bine cunoscut faptul că chiar studenții cei mai buni, care posedă bine o limbă străină (și limba maternă) și cunosc excelent o cultură străină nu pot deseori exercita bine profesia de profesor sau traducător. Care sînt competențele, aptitudinile și performanțele care le lipsesc? Sînt ele doar de natură comunicativă sau socio-comunicativă, adică doar

cunoașterea bună a unei limbi și culturi permite exercitarea cu succes a profesiei de profesor sau traducător? E clar că nu. Pentru a avea un specialist calificat în acest caz, e nevoie ca el să aibă formate pe lângă competențele, aptitudinile și performanțele socio-comunicative cele *acționale*, adică cele ce-i permit să pună cu adevărat, în acțiune o limbă, să exercite bine o profesie. De exemplu, cu referire la profesia de profesor de limbă franceză, competența (dar și aptitudinea sau performanța de bază) acțională ar fi următoarea: să-i poată învăța pe elevi să vorbească limba franceză în diferite situații (cotidiene, de specialitate etc.), așa cum o cere programul de studiu, adică să-i facă să acționeze verbal într-o limbă străină, să atingă un scop prin această limbă: să se facă doar înțeles în linii generale sau în detalii etc. Cu referire la profesia de traducător, această competență (dar și aptitudinea sau performanța de bază) acțională ar putea fi sumată la următoarele: să poată efectua o traducere bilingvă adecvată contextului prin intrarea ușoară în contact verbal direct cu locutorul și interlocutorul sau indirect cu autorul și presupusul cititor sau chiar să obțină un efect persuasiv din partea interlocutorului în traducerea orală. De ce se impun aceste sarcini unui specialist? Astăzi e puțin de a cunoaște bine o limbă și o cultură străină de un specialist, deoarece acesta va fi rar cerut pe piața muncii. El trebuie să cunoască strategiile persuasive: să știe să convingă, să fie ascultat, să știe a manipula prin discursul său pe interlocutor pentru a obține rezultatul dorit (în cazul unui traducător, semnarea unui acord favorabil, acceptarea unui produs etc.). În aceasta și constă competența acțională a traducătorului. Ea este mai mult de natură retorică, managerială, economică, decât pur lingvală, culturală sau interculturală. Toate aceste fapte sînt motivate de structura pieței contemporane, atît în Republica Moldova, cît și după hotarele ei. Nimeni nu va angaja doar un cunoscător bun de limbă sau cultură străină pentru a face traduceri sterile, lipsite de forță persuasivă. Prin urmare, chiar și competențele unui traducător sînt pușe astăzi în slujba factorilor decisivi ai economiei de piață: cererea, oferta, concurența, persuasivitatea. Nu se cer doar roboți de traducere, ci adevărați manageri ai actului comunicativ într-o limbă străină sau chiar în mai multe limbi străine concomitent. Reiese că pregătirea filologică a viitorilor specialiști de limbi străine și, mai cu seamă, a traducătorilor, trebuie completată astăzi cu cea de management economic, verbal și comportamental, pentru a răspunde cererilor pieței și a pregăti specialiști competitivi.

Reiese că programele de studii și chiar conținutul disciplinelor promovate la facultate trebuie schimbate radical în favoarea disciplinelor enumerate. Simularea *comportamentală, profesională* (cea verbală, comunicativă este deja practică cu succes în didactica limbilor și culturilor străine în facultățile republicii de prin anii 90 ai secolului trecut și a dat rezultate bune) trebuie adusă la nivelul metodei de bază de pregătire a specialiștilor de limbă și cultură franceză, fie ei profesori sau traducători.

Unele persoane ar putea replica, în acest context, că în pregătirea *profesiorilor* de limbi străine, una dintre metodele principale de promovare a cursului de didactică (de 68-90 de ore numai!) este simularea didactică, la care se sumează și stagiile în instituțiile de învățămînt preuniversitar, care au drept scop formarea unor competențe «didactice» primare (și nu verbale într-o limbă străină!) la viitorii profesori.

Ne permitem să credem că numărul redus de ore, rezervat acestui curs fundamental, nu prea contribuie la formarea competențelor în cauză. Acestea se formează timp îndelungat, uneori de-a lungul întregii vieți a pedagogului.

Cît despre traducători, aici situația este și mai complicată, deoarece programele de studii, la această specialitate, nu prevăd nici un curs de deontologie a traducătorului, de management al comportamentului acestuia, de management economic pentru specialiștii ce vor activa în domeniul în cauză etc., discipline care ar pregăti măcar inițial viitorul traducător pentru munca pe care o va face după absolvirea facultății.

Concluzii

Pregătirea calitativă a specialiștilor de limbi și culturi străine se conjugă astăzi cu pregătirea lor acțională, adică pregătirea pentru munca concretă pe care o vor face după absolvirea facultății. Metoda acțională în pregătirea în cauză este una identifică de curînd de cercetători. Cu referire la profesorii de limbă franceză, ea are drept scop principal formarea la aceștia a următoarei competențe (dar și aptitudine, și performanțe chiar): competența de a-i învăța pe elevi să vorbească limba franceză în diferite situații (cotidiene, de specialitate etc.) și prin aceasta să acționeze verbal într-o limbă străină, să atingă un scop oarecare, atît comunicativ, cît și factual. Cu referire la traducător, această competență (dar și aptitudine, și performanță) acțională ar fi cea de a efectua o traducere bilingvă adecvată contextului prin intrarea ușoară în contact verbal direct cu locutorul și interlocutorul sau indirect cu autorul și presupusul cititor, sau chiar să obțină un efect persuasiv din partea interlocutorului în traducerea orală.

Bibliografie:

1. Bange, P. *L'apprentissage d'une langue étrangère. Cognition et interaction*. Paris, France: Harmattan, 2005.
2. CUQ, Jean-Pierre, GRUCA, Isabelle, *Cours de didactique du français langue étrangère et seconde*, Grenoble, Presses Universitaires de Grenoble, 2002.
3. Purin, C. *Une technologie ancienne peut-elle être rénovée ? Le cas du manuel de langue de spécialité face aux nouveaux enjeux de la perspective actionnelle* // <http://www.aplv-languesmodernes.org/spip.php?article3930>